

Szakértő voltam a Bűnügyi Technikai Intézetben

A Tisztelt Olvasó a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet, valamint a Rendőrség Tudományos Tanácsa által, Kertész Imre professzor úr születésének 90. évfordulója alkalmából szervezett emlékkonferencián elhangzott előadás írott szövegét tartja kezében, ez a magyarázat a személyes hangvételre és a publikációktól általában szokatlan közvetlen stílusra.¹

Igen megtisztelőnek tartom, és ezúton is szeretnék köszönetet mondani a szervezőknek azért a lehetőségért, hogy a konferencia résztvevői sorában és az előadók között megjelent kiemelkedő személyiségek között én is tiszteletemet tehettem Kertész professzor emléke előtt.

Amikor az előadásra készülve végig gondoltam, hogy miről is szeretnék beszélni, a legelső gondolatok között az futott végig az agyamon, hogy milyen szomorú, hogy Kertész professzort már 78 éves korában elszólította a sors, hiszen – koránál fogva – akár még ma is köztünk lehetne; és milyen jó, hogy a hazai kriminalisztika másik kiemelkedő személyisége, Katona professzor még szellemileg frissen, ma is alkotva közöttünk van! Legalább is egy héttel ezelőtt még így volt! Mára ő is bekerült a kriminalisztika halhatatlanjai közé, ami azért igen fájdalmas, mert ezután már csak az emléke él közöttünk. Elvesztése kapcsán ezúton is szeretném mély szomorúságomat, őszinte megrendülésemet és tiszteletemet kifejezni, és fejet hajtani – immár – emléke előtt. Katona professzor – a kiváló tudós és a nagyszerű ember – nemcsak a családjának és az ismerőseinek fog nagyon hiányozni, hanem az egész kriminalisztikai szakma is hiányolni fogja azt a hatalmas tudást és azt a szellemiséget, amit ő képviselt.

¹ A tanulmány 2016. április 7-én, az Országos Rendőr-főkapitányság Rendőrségi Igazgatási Központ Auditóriumában, a Kertész Imre emlékkonferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.

Elnézést kérek ezért a rövid kitérőért, de ezt a tragédiát nem lehet szó nélkül és egy képletes főhajtás nélkül hagyni. De az élet kegyetlenül megy tovább!

A mai konferencia témája Kertész Imre, a kreatív, akadályt nem ismerő intézetalapító, a mindenkor példát mutató rendőr főtiszt, a remek szakember, a megbecsült, tisztelt és elismert vezető, a tudományos műhelytremető kiváló tudós – és nem utolsó sorban – a nagyszerű ember. Ezeket a jelzőket egyáltalán nem az udvariasság és nem az alkalom elvárása mondatja velem. Én ilyennek ismertem meg őt!

Előre szeretném bocsátani, hogy hozzászólásom „műfaja” nem tudományos előadás. Mivel ez a rendezvény Kertész professzor tiszteletére szerveződött, inkább arról szeretnék beszélni, hogy Kertész Imre milyen vezető, milyen szakember, milyen tudós és milyen ember volt.

Bevezetésként, kérem, engedjenek meg nekem néhány személyes gondolatot. Kertész Imre nagyon fontos szerepet játszott a felnőttkori életemben, jelentős mértékben neki köszönhetem, hogy igazságügyi szakértő lettem, és az ő szellemisége indított el a tudományos pályán.

Azzal a közhelynek számító gondolattal szeretném kezdeni, hogy már egész fiatal koromban érdekelt az a világ, amit ma CSI-nak hívnak. Akkor még természetesen nem ismertük ezt a betűszót, angolul is csak nagyon kevesen beszéltek az országban. Megjegyzem még 4-5 évvel ezelőtt is akadtak olyan hallgatók a Főiskolán, akik a kriminalisztika kapcsán lelkesen bizonygatták, hogy mennyire szeretik a „csi” filmeket.

Akkortájt detektív történeteket olvastunk és krimiket néztünk. Én kifejezetten nagyon örültem, ha néha hozzájutottam egy-egy Sherlock Holmes novellához.

Sir Arthur Canon Doyle híres és a mai napig népszerű bűnügyi történeteiben Sherlock Holmes, a lángelméjű detektív, nemcsak briliáns logikája, legendás megfigyelőképessége és szinte hihetetlen intuíciói révén jutott el rendre a megoldáshoz, hanem – akkor még nem tudtam, de ma már tudom, hogy korát megelőző módon – „nyomozásai során” nagyon sokszor alkalmazta a kriminalisztika és a születőben levő forenzikus tudományok legújabb felfedezéseit is. Doyle írásaiban olvastam először a vérfolt diagnosz-

tikáról, mint a forenzikus szerológia legújabb felfedezéséről, a daktiloszkópiai ujjnyomvizsgálatról, a hamisított okmányok és írárok felismerhetőségének lehetőségéről, vagy arról, hogy a kilőtt lövedékről megállapítható, hogy melyik fegyverből adták le a végzetes lövést.

Amikor 1977-ben az ELTE Természettudományi Karán biológia-kémia szakos diplomát szereztem, gondoltam egy bátrát és merészet: megpróbálok ezen, az engem érdeklő területen elhelyezkedni.

Hogy kezdtem hozzá? Nem kis munkával, bevallom, ismerősök útján, kiderítettem, hogy létezik a Mosonyi utcában egy Bűnügyi Technikai Intézet, ahova írtam egy levelet, hogy szeretnék ott dolgozni. Legnagyobb meglepetésemre néhány hét múlva behívtak elbeszélgetésre (most állásinterjúnak mondanánk) a Mosonyi utcába, a BTI-be. Ekkor találkoztam először Dr. Kertész Imre rendőr ezredes elvtárssal (akkoriban ez volt a megszólítás), egy rendkívül intelligens, udvarias, pozitív kisugárzású emberrel, aki türelmesen meghallgatott, hosszasan elbeszélgetett velem, és – nem kis meglepetésemre – állást ajánlott a dr. Lontai Imréné dr. Santora Zsófia által vezetett Szerológiai Laboratóriumban, ahol azután közel tíz évig dolgoztam.

Kertész Imre olyan vezető volt, aki rendszeresen bejárt a laboratóriumokba, leült a szakértők vagy a laboránsok mellé, és sokszor órákon át elbeszélgetett velük arról, hogy éppen milyen ügyön dolgoznak, és hogy milyen szakmai – esetleg – magánéleti problémával küzdenek. Noha ő maga jogász volt, 1971-ben pedig az állam- és jogtudomány doktora lett, azonban a természettudományok és az orvostudomány sem álltak tőle távol, mivel a jogi diploma megszerzése előtt orvosi egyetemre is járt, így aztán alapos természettudományi ismeretekkel és látásmóddal is rendelkezett, és mivel nagyon mélyen ismerte az Intézet valamennyi szakértői területét, így sokszor hasznos, konkrét, szakmai tanácsokat is tudott adni.

Tőle és az ő szellemében működő Intézet munkatársaitól – Zsófikától és a többiektől – tanultam meg, hogy mit is jelent szakértőnek lenni. Az ugyanis, ha valaki igazságügyi szakértő, az több mint egy állás egy munkahelyen, több mint egy beosztás vagy egy cím, az egy teljes embert kívánó elhivatottság. A szakértő nem mondhatja azt, hogy lejárt a munkaideje,

hogy éppen szabadságon van, vagy, hogy együtt szeretné tölteni az ünnepeket a családjával, ha „ügy” van, ha feladat van, akkor a szakértőnek rendelkezésre kell állni. Segíteni kell a nyomozást az elkövető kézrekerítésében.

Hogy ki is a szakértő, azt már sok híres ember megfogalmazta. Az egyik ilyen, közismert idézet Elmer Eric Schattschneideről (politikatudós American Political Science Association) származik. A híres, múlt századi, amerikai egyesült államokbeli professzor enyhén gunyoros megállapítása szerint: *„Szakértőnek azt az embert nevezzük, aki több dologról semmit, egyről viszont mindent tud.”*

Ezt az igen frappánsan hangzó, önkritikával teli, szellemes megállapítást – a Kertész-féle Intézetben – egy szakértő sem engedhette volna meg magának. Legalább is a mondás első felét nem. Természetesen, az evidenciának számító elvárás volt egy szakértőtől, hogy ismerje szakterülete minden csínját-bínját, de ugyanakkor ismernie kellett az egész Intézet, az összes többi szakértő munkáját is – legalább is olyan szinten, hogy felismerje, ha egy bűnjel olyan nyomokat hordoz, ami egy másik laboratórium kompetenciájába tartozik, amit valamelyik másik szakterület eredményesen tud vizsgálni, hogy még véletlenül se semmisülhessenek meg, veszhessenek el értékes bizonyítékok.

Az ilyen esetekben Kertész Imre sokszor személyesen töltötte be az egyes szakértők közötti összekötő kapocs szerepét. Nagyon fontos volt ez a szemlélet, amit tőle megtanultunk.

A szakértői mivolttal foglalkozó, másik ilyen elhíresült idézet Niels Bohrtól, a világhírű Nobel-díjas dán atomfizikustól, a róla elnevezett atommodell megalkotójától származik, és lefordítva így hangzik: *„Szakértő az az ember, aki mindazokat a hibákat elkövette, amelyeket egy nagyon szűk területen el lehet követni”*.

Ez is egy nagyon szellemes mondás, de ha Kertész Imre most itt lenne közöttünk, biztosan nem hagyná szó nélkül ezt a kijelentést sem!

Ahogy őt megismertem, arra hívná fel a figyelmet, hogy egy igazságügyi szakértő a szakvéleményében nem tévedhet. Tőle tanultam meg, és a „tőle” egyáltalán nem ennek a megemlékezésnek szóló túlzás, hogy mivel

a hibázás lehetősége az élet minden területén, így minden szakértői vizsgálat esetében is fennáll, éppen ezért, elkerülésére mindent meg kell tenni, és még a mindennél is többet kell tenni. Az értekezleteken és a laborasztalok mellett lefolytatott hosszás beszélgetések során nagyon gyakran kitért az objektivitásra törekvés fontosságára.

Abban az időben még nem volt sem szakértői törvény, sem minőségirányítás, vagy minőségbiztosítás. Az akkreditáció, a vizsgálati protokoll, a validálás, az ISO szabvány, az auditálás a SWOT-analízis és a többi vonatkozó kifejezés számunkra akkor még ismeretlen volt.

Kertész Imre ebben is megelőzte korát, ugyanis abban a szellemben vezette az Intézetet és olyan elvárásokat támasztott a szakértői munkával szemben, amit manapság törvények és rendeletek írnak elő. Az ő elvárásainak volt köszönhető, hogy a szakértők zsigereibe ivódott a vizsgálati módszerek pontos betartása, a részeredmények ismételt ellenőrzése, és az a szabály, hogy egy mérés nem mérés. És ha két mérés eredményei csak egy kicsit is eltértek egymástól, akkor újabb két, párhuzamos vizsgálatot kellett végezni. És azt is elvárta, hogy minden vizsgálat eredményét kötelezően több szakértő is ellenőrizze és értékelje.

Elvárta a határidők betartását is. Személyesen bejárt a laboratóriumokba nyomon követni, hogy a kiemelt ügyek hol tartanak. És ha valamilyen külső akadály hátráltatta a munkát (anyaghiány, műszerhiány, összehasonlító minta hiánya, vagy bármi egyéb), ha szükséges volt, rögtön közbelépett. Segített.

Kertész Imre vezetése alatt, ami mintegy 28 évig tartott, az 1961-ben alapított, és a kezdetben csak néhány kisebb laboratóriumból álló Bűnügyi Technikai Intézet óriási fejlődésen ment keresztül. Viszonylag rövid idő alatt a bűnügyi nyomozást segítő modern kriminalisztikai vizsgálatokat végezni tudó igazságügyi szakértők összeszokott kollektívája lett. Mivel vezetőként állandóan fejlesztésre törekedett, olyan európai szintű intézményt hozott létre, amelynek magasan kvalifikált igazságügyi szakértői a legmodernebb tudományos és technikai eredmények alkalmazásával segítették a bűnüldözési munkát.

Amikor én odakerültem, 1978-ban, az Intézet már napi rutinban volt képes a legfontosabb szakértői vizsgálatok végzésére.

- a kézírás, az emberi testrésznymok, az ujj- és tenyérynymok, a fénykép, a röntgenfelvétel és a fognyomok, a vér haj és a szőrszálak vizsgálata alapján végzett személyazonosítására,
- két dolog közös eredetének, forrásának meghatározására,
- ismeretlen összetételű anyagok azonosítására (meghatározására),
- biológiai mintákból különféle anyagok kimutatására,
- véralkohol vizsgálatra,
- eredetiség meghatározásra, okirat hamisítások, márka hamisítások felderítésére, termékhamisítások megállapítására,
- ok-okozati összefüggések feltárására (például, hogy rövidzárlat okozhatta-e a keletkező tüzet; ütődés vagy rázóadás okozhatta-e a fegyver véletlenszerű elsülését),
- tények, körülmények megállapítására (például, hogy világított-e a balesetben résztvevő jármű; az utasok közül ki vezette a balesetet szenvedett gépkocsit; a lövés önkezdő vagy idegenkezdőtől származó volt-e),
- tárgyak rejtett sajátosságainak vizsgálatára, meghibásodások okainak kiderítésére, anyaghibák kimutatására, valamint
- események lefolyásának rekonstrukciójára, vagyis annak megállapítására, hogy a vizsgált cselekvés vagy történés lejátszódhatott-e a feltételezett módon (például: a személyt kilökték-e az ablakból; az úttesten talált áldozatot álló vagy már fekvő helyzetben ütötték-e el; a vizsgálatban szereplő személyek ruházata érintkezhetett-e egymással, közlekedési balesetek miként következtek be).

Kertész Imre tudósként is kiemelkedő volt, igen gazdag szakmai életművet hagyott hátra. Tudományos munkássága nagyon sokrétű, monográfiák, tankönyvek, tanulmányok és egyéb publikációk hosszú sorából áll.

Noha abban az időben még „csak” Bűnügyi Technika Intézet volt az Intézet neve és nem Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet, mint napjainkban,

ennek ellenére ő már akkor elvárta a tudományos munkát, a fokozat szerzést, a kutatást, a publikálást és a konferenciákon való részvételt az Intézet munkatársaitól is.

Kertész Imre nagyon nyitott volt a világra! Már az 1980-as évek elején felismerte az angol nyelv ismeretének fontosságát a nemzetközi tudományos életben és szakirodalomban. Személyes példamutatással is ösztönözte munkatársait a nyelvtanulásra. Elmúlt már ötven éves, amikor intenzív angol nyelvtanulásba kezdett, és az Intézet munkatársait is ösztönözte és segítette abban, hogy nyelvtanfolyamokon vegyenek részt.

Végezetül pedig milyen ember volt Kertész Imre? Figyelmes, törődő, mások problémái iránt érdeklődő és azokra megoldását kereső. Példamutatóan szerény is volt, soha nem volt öntelt vagy lekezelő. Szerénységére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy rendszerint tömegközlekedéssel járt dolgozni. Munkatársai tisztelték és becsülték, nagyszerű embernek és kiváló vezetőnek tartották.

Életműve egy olyan kitűnően működő szakértői intézet és egy olyan remek szakértői kollektíva létrehozása volt, melyre alapozva – nyugdíjba vonulása után – az őt követő intézetvezetők sikeresen folytathatták az általa megkezdett utat.

Véleményem szerint, ha Dr. Kertész Imre professzor úr ma köztünk lenne, büszke lenne arra az óriási fejlődésre, ami az elmúlt időben az intézetben bekövetkezett, és büszke lenne arra a világszínvonalon működő, XXI. századi fejlettségi szinten levő Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézetre, ami a mai napig sikeresen megőrizte az ő megbecsülendő szellemiségét.